

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.80, polletna K 10.80, četrtletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Seidenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 8. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petlitrica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Prijema upravištvo. Nefrankirana ali premo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 445.

V Ljubljani, v sredo dne 27. novembra 1912.

Leto II.

Vojna na Balkanu.

ALBANSKO VPRAŠANJE.

O albanskem vprašanju, ki so ga avstrijski diplomati izpremenili in nevarno evropsko vprašanje, objavljajo belgrajske »Radničke Novine«, glasilo naših srbskih sodrugov, jako informativen članek, iz katerega posnemamo glavne misli.

Ko so letos prišla albanska gorska plemena v doline in so odrekli macedonske čete Turčiji pokorščino — albanski voditelji niso bili edini, ali naj izrazijo slabost carigradske vlade za ustanovitev avtonomne ali pa popolnoma neodvisne Albanije.

Vsled rahle vezi med poedinimi plemeni, vsled verskih razločkov, vsled pomanjkanja dobre organizacije in pa vsled vnanjih spletk se letošnje gibanje ni uspešno končalo, da bi bilo izredno močno in na vsej črti opravičeno. Mladoturška revolucija je izzvala narodno revolucijo. Na pozorišču so se vse krepke oglašali »sinovi brd in svobode« — Albanci: njih narodno prebujenje se je izražalo v zahtevah, ki so jih postavili v poslednjem gibanju. Med njimi stoji v prvi vrsti zahteva po priznanju albanske abecede in samouprave. Morda je za temi zahtevami stala le albanska inteligenca in mestna buržvazija, a ne ljudske množice. Ampak v vseh državah je bila izpočetka inteligenca in mestna buržvazija nosilka narodnih idealov.

Dokler je vztrajala Evropa na svojem famoznem stališču statusa quo v Turčiji, je bilo težje vprašanje: avtonomija Albanije v okvirju osmanske države. Sedaj, po zmaganju četverozveznih vojsk je vprašanje drugo: razdelitev Albanije ali albanska kneževina. Okrog te alternative se gibljejo razgovori vevlasti, vsled tega vprašanja je v nevarnosti svetovni mir, razvitek in bodočnost Balkana in prav posebno Srbije. Srbija in Grška hočeta razdeliti Albanijo, trozveža zahteva avtonomijo Albanije, ker Avstrija in Italija (?) ne dovolita Srbiji izhoda na Jadransko morje. Albanija je danes Parisovo jabolko.

Sedanja Albanija je v večji meri narodopisen nego zemljepisen pojem. Razprostira se od Kosova in Črne gore ob Jadranskem morju do Grške in do reke Vardarja. Na tem ozemlju živi okoli poltretji milijon Albancev, od katerih je poldrug milijon mohamedancev, 700.000 pravoslavljnih in 200.000 katoliških kristjanov. Vzlic plemenski in verski razdrobljenosti bodo Albanci složni in pripravljeni, da branijo svojo narodno svobodo pred srbskimi in grškimi osvojevalci, ako se razdeli ozemlje, na katerem žive v večini. Ni treba mnogo politične uvidevnosti za spoznanje, da čakajo Srbe in Orke krvavi posli, ako izvrše svoj načrt. Med Srbi in Giki z ene in Albanci z druge strani zijajo velike plemenske in kulturne razlike, ki bi bile nevarne samo v svobodni narodno in narodnostno konstituirani federativni republiki na Balkanu.

Ampak smešno je, ako podonavska monarhija in apeninsko kraljestvo branita svobodo Albanije. Italija, ki je razbojniško ugrabila Tripolitanijo in brutalno pogazila svobodo nje prebivalcev! Avstrija, ki tlači slovanske narode v svojih mejah! Vse lepe besede, ki jih tvorita dunajski in rimski kabinet, niso drugega nič nego diplomatske fraze, za katerimi se skriva avstrijski in italijanski apetit po kolonialnem zasluževanju Albanije. Obe vevlasti sta i dcslej vodili obsežno propagando, širile svoj vpliv in jačile svoje vezi s to veliko, a zaostalo pokrajino. Katoliški misionarji, kramarji in imperialistični agentje pripravljajo teren za preustaritev Albanije v kolonijo in nje odločitev od ostalih delov balkanskega polotoka pod neposredno oblast kapitalističnih izsesavalcev.

Avstrijska in italijanska zahteva ne vsebuje nič iskrenega in dobrega za balkanske narode. Ali ni najhujša ironija: da Avstrija zahteva avtonomijo Albanije, a jo odreka svojim narodom? Kakšne so kulturne težnje Italije kaže Tripolis.

Kakor najostreje obsojamo politiko, ki podjarmljuje narode, prav tako smo socialni demokratje trdno uverjeni, da se skrivajo za triki avstrijske diplomacije kvarne posledice.

Samo socialni demokratje zahtevamo resnično svobodo narodov. Po našem mnenju je škodljiva i delitev Albanije i »avtonomija«, kakor si jo želita Avstrija in Italija. Albansko vprašanje se da rešiti samo na Balkanu, brez vnunjega posredovanja, v zmislu sklepa prve balkanske socialno demokratične konference. Vsaka druga rešitev gre mimo cilja in ne ustreza ne interesom balkanskih narodov, ne splošnim težnjam avstrijske demokracije.

ITALIJANSKI ADMIRAL V SRBSKEM PRISTANIŠČU.

Glasilo italijanske vlade »Tribuna« objavljaja razgovor z bivšim mornariškim ministrom admiralom Bettolo o stremljenju Srbije, da si osvoji pristanišče ob Jadranskem morju.

— Menite, gospod admiral, da ima Italija interes protiviti se eventualnemu zasedanju Drača ali Valone od strani druge države, ki bi si tam ustvarila svoje vojno pristanišče?

Admiral je nato odgovoril: Italija ne bo nikdar dovolila, da bi se onkraj in ob vhodu jadranskega morja zgradilo pristanišče, ki bi lah-

ko služilo vojaškim namenom drugih držav. Drač ne more postati po svojem topografičnem in hidrografičnem položaju, vojno pristanišče. Zgradba takega pristanišča bi bila tukaj zvezana s prevelikimi stroški. Ves drugačen je položaj Valone, ki bi lahko postala nepremagljivo vojno pristanišče. Želji, da bi Drač postal trgovinska luka, ki bi omogočala tudi Italiji, da si otvori trgovinsko pot do Donave, ne moremo nasprotovati. Nikakor pa ne sme Italija dovoliti, da bi druga velika država zasedla, posredno ali neposredno Valono in si tam zgradila svojo vojno pristanišče.

Le Italija bi smela zasesti Valono, ako bi se napravilo iz nje vojno pristanišče. Ako bi zavzela Valono druga država, bi luke Tarant in Brindisi izgubile vrednost, kar bi silno oškodovalo našo strateško moč v prelivu.

Izjave admiral Bettola so nemale važnosti. Oficijno glasilo »Tribuna« pripisuje besedam bivšega ministra veliko važnost, poudarjajoč, da so te izjave merodajne. Mnenje admiral Bettola odgovarja mnenju italijanske vlade.

KDO HOČE VOJNO?

Vseučiliški profesor v Parizu, Charles Richet, odgovarja na vprašanje »Kdo hoče vojno?« v svoji knjigi »Preteklost vojne in bodočnost miru« tako-le:

»Prepoznajte sedaj mesta, vasi in sela, pristanišča, tovarne, gostilne in koče revščine; vsled naših brzih prometnih sredstev lahko v nekaj tednih obiščemo Bordeaux in Saragoso, Madrid, Marseille, Rim, Zenevo, Hamburg, Berlin in Dunaj. Povprašajte potem kmete, dinarje, vinogradnike, gozdne delavce, kovače, rudarje, ribiče, tkalce, gostilničarje, naj govore katerikoli jezik, naj bo obrt, ki jih preživlja, še tako različna, povsod bo odgovor glede vojne in miru enak. Vsi, vsi, brez izjeme, hrepene po miru. Naj bodo rojeni kjerkoli — v Bretanji ali v Kelmorajnu, v Belgiji ali na Bavarskem, v Švici, Piemontu, Škotskem ali Danskem — vsem se gabi vojna. Naj bodo še tako nevedni, eno vedo: da je vojna zlo. Ako bi imela ta poslušna hrana za topove pravico odločitve, vojne klanja bi ne bilo nič več. Oni, nesrečniki, vedo, da pomenja vojna trpljenje, bolezen, uničenje, bedo in smrt.

Edini zagovorniki mednarodnega klanja je nekaj vrstolomnih oficirjev, ki potrebujejo vojno za svojo kariero; ker vojna prinaša avanziranje, redove, pokojnino. Dalje nekaj poblaševalnih ljudi, ki so morda pogumni in ki so tako otopeli, da mirondušno lahko more ali pa se ravnatoko mirondušno dajo usmrtiti, ker so itak nezmožni, da bi napravili kaj boljšega. . . . Tem se pridružuje četa političnih spletkarjev, odvratnikov brez dela, brezvestnih pisarjev, deklarancev brez časti. Temu roju prištevajo še starce brez otrok, sebične stare samce, alkoholike in armadne dobavitelje, ki imajo velike dobičke od proizvajanja pušk, karteč, oklopnic in postelji za vojaštvo: trgovski agentje in igralci na borzah, ki špekulirajo na splošno nesrečo — to so zagovorniki vojne!

Ali ti pristaži vojne napravljajo tak hrup, da jih ima vsakdo za človeštvo; zato se pokore narodi boječe in brezmišelnosti v molčeči udanosti. . . . Mi pa hočemo prisiliti naše uboge, neumne, s slepoto udarjene brate, da glasno povedo svojo voljo. Klaverna bedastoča — ljudstvo, ki se mora vojskovati, a želi mir — ne more dlje trajati!

PISMO IZ SOFIJE.

(Od našega posebnega dopisnika.)

V Sofiji, 22. novembra 1912.

Ko bi sedaj slučajno zašel na Bolgarsko modern človek, ne bi razločeval, jeli živi v 15. ali 20. stoletju, prav tako tudi sam ne vem, ali je bilo tako v 14. ali 15. stoletju.

Od početka mobilizacije in ves čas vojne velja pri nas pravo revkizicije, t. j. da smejo vojaki in žandari od kmetov zahtevati hrano in živež. Jemljejo ljudem živino, žito, seno, kruh, hrano in vse, kar dobe. Za vse to pa jim ne dajo nikakršne odškodnine v denarju kakor je to navadno po pravu revkizicije. Ta revkizicija se opravlja na prav divjaški način. Policija, ki pobira prej omenjene stvari za vojsko, pretepa siromašne in onemogle starce, ki so ostali doma, s palicami, če se protivijo le z najmanjšo besedico. Če prideš v vas, ne čuješ tam drugega nego jok in stok. Bednim in siromašnim kmetom je vse odvzeto: ves živež za zimo in vrh tega mora vsa moška mladež služiti vojske. Ljudstvo (žene, otroci in starčki) gladuje, trpi lakoto. . . . Toži in vzdihuje, a ga nikdo ne posluša!

Celo danes pa, ko imamo vojno stanje, se napravila razlika med bogatini in siromaki. Princip nedotakljivosti zasebne lastnine, ki je po zakonu zajamčen za vse državljane, velja samo za one, ki mnogo posedujejo! Revkizitorji jemljejo bogatašem ali kapitalistom kaj malo ali celo nič, dočim siromakom odpeljejo poslednjo ovco iz staje.

Prav tako je z vojniki. Deco in sinove kapitalistov ne pošiljajo v vojno. Ti so ostali v mestih, da pazijo na žene in otroke proletarcev,

je pomagajo »Rdečemu križu« ali ne. V vojni so proletarci: kmetje in delavci.

Danes je že nad pet tednov vojna. Množice trpe lakoto, kuriva pa sploh nimajo. Mraz postaja čim dalje hujši, in res ne vem, kaj bo v enem mesecu ali dveh.

Interesantno je, da se vkljub tej bedi in siromaštvu še dobi šoviniste, ki vzklíkajo: »Živela vojna! Živela balkanska zveza! Živel car Ferdinand!»

Kakor vse kaže, bo vojna kmalu končana. Naši vojaki so že odšli proti Seresu in v Bitolju. Odrin bi tudi moral v kratkem pasti; ker so že padle tri čataldžinske utrdbe, se pripravljajo vojska za pohod v Carigrad. (Vrše se že pogajanja glede premirja, kakor je znano čitateljem. Uredn.) Med tem je nastal za Carigrad kritičen moment, ker se začenejo vevlasti vtikati v stvar.

Tukaj je znano, da Rumunska marljivo mobilizira, a Rusija je poslala svojo mornarico na Črno morje. Kaj se bo zgodilo, ne ve nihče. V vseh mestih in vaseh, ki jih je doslej zavzela bolgarska vojska, je postavljena bolgarska uprava. Tako upravljajo bolgarske oblasti sedaj Kačanik, Štip, Radovoš, Pekčev, Petrič, Mustafa pašo, Ljule Burgas, Lozengrad in še več krajev. Pošte, brzovagi in železnice zopet redno opravljajo svoje naloge.

Sedaj imamo novačenje za leto 1912. Računajo, da potrdijo okoli 60.000 nabornikov. Takoj po naboru odidejo tri mladeniči v vojašnice, da jih izvežbajo in pošljejo po 20. ali 25. dneh v Macedonijo, da bodo tam pazili na red in mir. Po letniku 1912. pride na vrsto letnik 1913. Tudi teh novincev bo 60 do 70 tisoč. Kdaj se prične ta nabor, tega natančno ne povedo. Tudi po osvojenih krajih v Macedoniji se vrše nabori in sprejemajo v vojsko mlade domačine. Bolgarska se veča, zaradi tega pa tudi potrebuje več vojakov.

Naši sodrugi se bore na vseh bojiščih, a imajo čuda mnogo sreče. Po bolnicah imajo jako malo ranjenih delavcev. Najbrže so zdravi — če niso mrtvi!

O premikanju vojske, o številu padlih in ranjenih zvemo jako malo. Samo tisto, kar objavi osrednji odbor. A osrednji odbor?

Sprejmite socialistični pozdrav od Vašega...

KRVAVA BITKA PRI BITOLJU.

Iz Belgrada poročajo: Pri Bitolju so imeli Turki tri armadne zборе in dve samostojni diviziji. Srbske čete so se razpostavile za bitko ob levem bregu Črne Reke je bila tako narasla, da je bila na nekaterih mestih 800 metrov široka. Prehod čez reko je branila v utrjenih postojankah razvrščena turška artilerija, ki je prizadajala srbskim četam velike izgube. Srbski vojaki so morali stati do pasu v vodi. Prvi dan je prekoračila srbska armada reko in se približala turškim okopom do 200 metrov. Prihodnji dan so osvojile srbske čete pod poveljstvom polkovnika Vasića prvo turško postojanko in je s tem omogočila prodiranje turške armade. Srbski moravski diviziji se je posrečilo drugi dan preprečiti severozapadnim turškim četam odhod v Ohrido. Ponoči je del srbskih čet zavzel helm. Drugi dan je bil ljut boj pri Marčiji in srbske čete so osvojile ohridsko cesto. Korakoma so se bližale srbske čete turškim postojankam in končno se je razvil ljut boj od moža do moža. To je bil že četrti bojni dan in turški peti armadni zbor se je hotel umekniti z artilerijo proti Florini, a srbska infanterija in kavalerija sta zasledovali Turke in jih pri Mediji potolkle. Zbor Džavid-paše pa je poskusil udreti proti Ohridi. Obupno so se branili Turki in srbska artilerija je prizadajala velikanske izgube turškim četam. Džavid-paša je pobegnil. Feti-paša se je umaknil proti Reznju, a so ga srbske čete popolnoma porazile. On sam je tudi padel v boju. Bitoljska bitka je bila izredno ljuta in krvava. Na bojišču je ostalo 17.000 Turkov. Srbi imajo 2000 mrtvih in veliko število ranjencev. Srbi kakor Turki so se bili obupno in pogumno. Srbske čete so naskočile junaško baterije ne meneč se za ploho karteč, ki so jo pošiljali Turki nad nje.

Feti-paša, ki je padel v boju pri Rezni in ki je bil svoje dni poslanik v Belgradu, so pokopale srbske čete z vsemi vojaškimi častmi.

POHOD V SNEŽNEM ZAMETU.

»Lokalanzeiger« poroča iz Belgrada: V četrtek je došel general Vukotić po dolgem, napornem maršu z vzhodnim oddelkom črnogorske armade v stan prestolonaslednika Danila. Vukotičeve čete so nenadoma dobile povelje, da morajo prispevati eno brigado in artilerijo za boje pred Skadrom. Vukotić je izvršil s svojimi četami pohod, ki mu ga ni kmalu enakega. Pri Bogočiči so morali prehoditi 2273 metrov visoko goro, na kateri je bil sneg visok nad enim metrom. Ko so dospeli v višino 1800 metrov, se je vzdignil strahovit orkan s snežnimi zameti. Veliko število konj je poginilo, vojakom pa je tako bleščalo, da jih je mnogo popadalo v globočino. Drug drugemu niso mogli pomagati, ker niso videli niti tri korake daleč. Od prednjih čet je izginila vsa sekcija v snežnih spranjah. Ko so šli že proti dolini, je iznova izbruhnil vihar in poginili so skoraj vsi konji. 60 mož je šlo v koloni čez razpoko, ki je bila zakrita s snegom. Vseh 60 se je pogreznilo, rešitev ni

bila mogoča in potegnili so s seboj tudi dva voza živil. Popolnoma onemogli so dospeli v Obino in čez dva dni so nadaljevali pohod čez Businje.

NA BEGU.

Strahotna je slika, ki jo razvija vojni poročevalec Donohoe o umikanju Turkov po porazu pri Ljule Burgasu. Piše:

Vsa turška armada se plazi. Teči ne more več. Dnevi in noči polni groznega trpljenja so zmedle vojaštvu korak. Pot bežeče armade je gosto tlakovana z mrtvimi in umirajočimi. Za njimi pa frtota armada črnih gavranov, ki kriče, da leti kar skozi ušesa in poželjivo čaka, da se zgrudi do smrti utrujen vojak. Psi, podobni volkovom, ki jih je privabil smrda trupel, so se pritepli od daleč in njihovo grozo vzbujajoče tuljenje se sliši vso dolgo noč. Na potu v Čorlu, bilo je še svetlo, sem prišel mimo mrhovine, ki je bila že do polovice snedena. Kako me je pretreslo, ko sem gledal vojake, ki so se sesedali ob potu, misleč na njihovo usodo. Bežeče čete so usmiljenja vredne. Kdor je imel še puško in patrone je streljal tja v noč, misleč da so postave, ki so begale semintje, zasledujoči sovražnik in zadel je dostikrat tovariša. Vojaki, ki so izgubili že podplate na čevljih, so marširali s krvavečimi nogami, kar jim je moralo povzročevati grozne bolečine. Občudovanja vredno je, kar je prenesel turški vojak v teh petih dneh: bolezen, glad, poraz. Vedno pripravljen na smrt in brez tožba jo pričakujoč. Dneve in dneve je bil brez hrane, a godrnjal ni. Ko ni mogel več hoditi, se je vlekel in umrl, ne da bi stokal. Zavezniki so porazili turško armada, a turškega vojaka niso ugnali. Ko bi bil primerno preskrbljen z obliko in ko bi se bilo z njim ravnalo kakor s človeškim bitiem, tedaj bi bil znaglasen in priboril polumeseču nova ozemlja.

Ljubljana in Kranjsko.

— Manifest socialistične internacionale. Kedar je tič noj v nevarnosti, skrije glavo v pesek in kedar imajo avstrijski mogotci slabo vest, začno konfiscirati, kar jim pride pred oči. Manifest socialistične internacionale, ki izraža mirovno voljo delavskih milijonov po Evropi in ki je bil objavljen brez zaprek po vseh kulturnih deželah, je na Dunaju zapadel konfiskaciji. (Ker poznamo ljubljanskega g. Luschana, ki je še nekoliko bolj papeški od papeža, smo oddžili objavo manifesta tudi mi!) Ta konfiskacija je evropski škandal, sramota pred vsem kulturnim svetom, ker kaže, da v tej državi ni politične svobode. Ta konfiskacija pa je tudi neizrečeno naivna: Ali mislijo dunajski mogotci, da so s konfiskacijo črke konfiscirali tudi duha, ki preveča vse delavsko ljudstvo v Avstriji in ki obsoja pustolovsko, svetovni mir ogrožajočo politiko dunajske diplomacije?

— Pri nas in drugod. V Bazileji zboruje socialistična internacionala v krščanski katedrali, s prižnice se razlegajo bojni kliči revolucionarnega socializma, s cerkvenega kora visi rdeča zastava, simbol socialne revolucije. In cerkev se ni podrla nad zborovalci! Pri nas pa fanatični popje ponekod uprizarjajo divjo gonjo zoper rdeče trakove na mrtvaških venci in odrekajo cerkvene obrede pri pogrebih, kjer se socialistični delavci na grobu poslavljajo od pokojnih sotrpinov. Ali vladajo nad Švico drugi bogovi nego na Slovenskem?

— Škandalozne razmere na viški šoli. O viški šoli nam prihajajo neprestano pritožbe in ako bi priobčevali vse po vrsti, bi zadoščale za posebno rubriko v našem listu. Razmere, ki vladajo na tej šoli pod vodstvom znanega klerikalnega agitatorja, so pod vsako kritiko in skrajni čas je, da se z veliko metlo pomeče v tem Avgijevem hlevu. Zdaj nam poročajo o prav nečuvnem škandalu, ki ga je zagrešila gđ. učiteljica III. a razreda. Pred kratkim je pljunil deček Trnovc v tem razredu na tla. Namest, da bi ga bila za to nesposobnost strogo pokarala in primerno kaznovala, je moral deček na njen ukaz pljunek z jezikom polizati. Ako je dečkovo dejanje nesposobnost, je ravnanje gđ. učiteljice brezprimerna sirovost in pedagoški škandal, ki postavlja pedagoške sposobnosti te vzgojiteljice v najslabšo luč — ne glede na zdravstveno nevarnost, ki je z njenim početjem združena. Ali naj starši taki osebi mirno zaupajo svoje otroke? Namesto da nadleguje izročeno ji šolsko mladino s krščanskim naukom, ki ne spada v njeno področje, in pridružuje v to svrhu otroke še po končanih šolskih urah, naj bi raje nekoliko pokristjanila svoje vzgojevanje! — Tudi o gospodu katehetu na tej šoli dobivamo neprestano pritožbe. Namesto da bi se držal svojega katekizma, vlačil v šolo politiko in blati delavce na najostudnejši način. Delavski starši so tarča, v katero se zaletava čudni ta katehet vpricho otrok. Zadnji čas je, da napravijo poklicane šolske oblasti takemu početju kraj in konec, sicer posežejo ogorčeni starši po samopomoči.

— Koroška Bela. V nedeljo popoldne se je vršil v gostilni pri Hkavcu na Javorniku prav dobro obiskan škod članov »Konzumnega društva za Ljubljano in okolico« (okrožje Koroška Bela). Raynatelj sodr. Anton Kristan je poročal o delovanju v letu 1911/1912 ter že posebej o razvoju naše prodajalne. Med člane se je razdelil zadrudni koledar in tiskano letno poročilo društva. Naša prodajalna je bila otvor-

Jena 5. junija t. l., zbudila je silno konkurenco od strani trgovcev in kramarjev, vkljub temu pa od meseca do meseca napreduje. Po nedeljskem shodu, na katerem je tudi sodrug Cugvitz iz Save z vnetimi besedami bodril na združno delo, jih je zopet nekaj na novo pristopilo. Novi agitacijski odbor s sodr. Erleham, Kraničem in Svetino na čelu, nam je porok, da bo tudi naša prodajalna čila sovrstnica savske in jesenjske. — Na shodu smo se spomnili cenzurja, ki »Zarje« konfiscira, ter smo zbrali za tiskovni sklad »Zarje« 4 K. —

— **Umrl je v Ljubljani profesor Franc Orožen**, znan zemljepisec, ki je med drugim obdelal v zbirki »Slovenske zemlje« kranjsko deželo. Pokojnik je bil tudi vnet planinec; po njem je imenovana planinska koča na Črni prsti.

— **Zopet en voz turških vjetnikov** se je v ponedeljek ponoči peljal mimo Ljubljane proti Budimpešti.

— **S trebnju pa k rulumu**. V soboto se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 30 Hrvatov, nazaj je pa prišlo 300 Bolgarov. Iz Nemčije je prišlo 40 Hrvatov, 150 Lahov se je povrnilo pa iz raznih krajev domov. Včeraj se je odpeljalo v Ameriko 12 Hrvatov, nazaj je pa prišlo 250 Bolgarov, med katerimi je bilo tudi neka Srbov. Iz Nemčije je prišlo 35 Hrvatov in 10 Bošnjakov. S Tirolskega se je vrnilo 17 Hrvatov. V ponedeljek se je z južnega kolodvora v Ameriko odpeljalo 90 Hrvatov in 4 Slovenci, 40 Hrvatov je prišlo iz Nemčije, 30 Makedoncev s Tirolskega, 25 Stajercev pa iz Rudolfovega.

— **Slab semenj** je imel dne 21. novembra t. l. Jože Skubic, posestnik iz Daljnega vrha. Odpravil se je na semenj, da si kupi kravo. S seboj je vzel bankovec za 100 K, 3 bankovce po 50 K in bankovec za 20 K. Ko pa pride na selmišče v Kandijo, opazi, da je izgubil denarnico z vsem denarjem vred.

— **Desetdesetleten morilec svoje žene**. Bila je nedelja — tako je pričel mlad desetletni fantek pripovedovati tragedijo, ki se je izvršila 1. septembra v Mrzljajah. — Šel sem, pravi, k sosedu »Štefinovcu« — pišejo se tam za Rozmane — po mleko. Na stezi nad hišo Osredkarja sem zagledal tega le očeta, ki je letel za materjo. V rokah je imel veliko sekuro. Mati so bežali, toda oče so bili urnejši. Ko sta bila že skoro skupaj, in ko je čutila mati že za sabo moža — so se mati obrnili, stegnili roke proti očetu in mu rekli »ne boš me, ne«. Oče pa so mater odrinili in udarili so jo nato z ušesom sekire z vsi silo po glavi. Mati so padli in niso nič zakričali. Oče pa so jo udarili še trikrat po glavi. Videl sem še, kako so prišli sosede, ki so odnesli mater v hišo, nato pa sem tekel naprej po mleko. — Ta umor je bil včeraj predmet porotne obravnave. Starček prizna, da je ženo res udaril. Pravi, da je imel sicer ženo rad, toda postala je pijanka. Od tega časa je bil v hiši prepir. Tisti dan pa ga je ujezila tudi še njegova 20letna hči, ki se je vrnila iz Hamburga, od koder so jo poslali domov, ker je niso pustili, da bi se vkrčala v Ameriko. češ, da je noseča. Mož tudi tajl, da bi rekel, da jo je še tri leta prepoznal. Ker napravi obtoženec vtisk, da je res popolnoma zmešan in da mu je opešal spomin, je sodišče na predlog zagovornika, kateremu se je pridružil tudi državni pravdnik, obravnavo preložilo, da se preišče duševno stanje obtoženega starca.

— **Obsojen klerikalni agitator**. Ljubljansko deželno sodišče je obsodilo znanega klerikalnega agitatorja Adolfa Antončiča zaradi tatvine na šest mesecev težke ječe, poostrene s postom in trdim ležiščem vsakih 14 dni. Antončič je izmaknil v Unionski kleti natakariči Antoniji Greblacherjevi ključ od kredence, kjer je imela natakariča denar. Vzel je je nato iz predala 20kronski bankovec in dva cekina po 20 K. Natakariča je še tisti večer tatvino opazila — sum je letel takoj na Antončiča — poklicali so stražnike, ki so Antončiča zalotili ravno, ko je ukradena cekina skril na neko omaro. Antončiča s aretirali in njegov zagovor, da je to naredil le v šali, mu ni nič pomagal. Sodišče se je prepričalo o njegovi krivdi — zagrešil je še neko drugo tatvino v znesku 10 kron — in ga obsodilo. Kazen je izredno stroga.

— **Oproščena detomorka v Novem mestu**. 31 let stara Marjeta Grinčič, hči kočarja iz Gor. Kamenja, občina Mirna peč je obtožena detomorka. Obtoženka je imela že pred 8 leti nezakonskega otroka z Janezom Gredencem. Nezakonski oče jo je odpravil z 200 K za otroka. Starši niso otroka radi videli pri hiši, posebno oče je klet svojo hčer ter je opetovano grozil, da njo in otroka ubije ali pa ju spodi od hiše. V adventu pret. leta je obtoženka v hosti srečala nekega sorodnika očeta prvega nezakonskega otroka. Zgrabil jo je, zavlekel pod neko grmovje ter jo tam proti njeni volji spolno rabil. Po tem dejanju jo je nasilnež zagotavljal, da iz tega tako ne bo nič. Ona je to verjela in se ni brigala za nosečnost. Dva dni pred Malo mašo (6. septembra) je začutila porodne spopade. Pa ni nikomur nič povedala o njih. Na praznik Male maše zjutraj sta odšla oče in mati v cerkev. Marjeta je ostala sama doma. Kar se je lotilo porodne bolečine. Vstala je iz postelje, se naslonila na njo ter stoječ porodila. Kako se je porod vršil, obtoženka ne ve, ker je bila čisto zmešana. Pač pa je občutila, da je otrok padel na tla, tudi je slišala, da je otrok pri tej priliki »zavilil«. Tudi je čutila, da je z boso nogo stopila na glavo novorojenčku. Lahko je mogoče, da je to storila nalašč, ker je bila tako zmešana. Se ni zavedala, da bi znal otrok radi tega umreti. Ko se je po porodu nekoliko odpočila v postelji, je vstala, pobrala na tleh ležečega otroka ter ga nesla vunkaj. Blizu hiše je stal grm, tja je otroka zanesla, ga položila med dva kamna, potem pa zakrila z nalomljenimi vetami. Pri tem poslu jo je videl njen stric, ki je šel tam mimo k maši na Trško goro. Čudno se mu je zdelo, da Marjeta okrog listega grma, kjer je včasih trgala jagode, tako stopica z nogo, kakor da bi tlačila kačo. Ko je v tem prišla njegova žena že od prve maše

domov in sta se z možem srečala, jo je mož opozoril na Marjeto in njeno vedenje pri grmu. Žena je takoj zaslišala, da tu ni nekaj v redu. Celo dopoldne jo je mučila radovednost, a po kosilu je šla pogledat k tistemu grmu. In glejte, ko tako malo brska, najde tam mrtvega novorojenčka. Mrtvega otroka so zanesli k nezakonski materi, ki je bila v postelji in so ga položili poleg nje. Obtoženka se sklicuje na svojo zmedenost, kar je po njeni vnajstosti verjetno. Njen glavni zagovor se suče okolo strahu pred očetom. Porotniki so potrdili glavno vprašanje na detomorko soglasno z da, a ob enem so potrdili tudi dodatno vprašanje, da se je dejanje izvršilo v duševni zmedenosti, nakar je sodišče obtoženko opustilo.

— **Umor**. V soboto zvečer sta popivala 21letni kajzarjev sin Ivan Cajhen in tovarniški delavec Lovro Tomažič s svojimi tovariši v Šventerjevi gostilni za ljubljanskim pokopališčem nasproti mošćanske šole. Okrog 7. zvečer so vsi zapustili gostilno in se napotili domov. Med potjo pa je nastal iz neznanega vzroka prepir med Cajhnom in Tomažičem. Oba sta se začela obdelovati s pestmi. Naenkrat pa je potegnil Cajhen iz žepa nož in sunil z njim Tomažiča naravnost v srce. Kakor da se ne bi nič zgodilo, je šel po tem groznem dejanju Cajhen mirno naprej. Tomažič je napravil še nekaj korakov, nato pa je padel na tla, kjer je kmalu umrl vsled notranjega izkrvavljenja. Cajhna je orožništvo prišlo ob enajstih ponoči in ga izročilo deželnemu sodišču. Tomažič leži na mrtvaškem odru na domu v Šmartnem.

— **Napad v gozdu**. Posestnica Katra Turk iz Ručetne vasi pri Semiču je grabila dne 11. novembra t. l., to je na samo Martinovo, listje v gozdu zvanem »Jazbovina«. Proti poldnevju pride mimo nje okoli 40 let star in razdrapan mož, soditi po vsej zunanosti kot delavec pri zgradbi belokranjske železnice. Spustil se je z ženo v pogovor, potem pa jo nenadoma zgrabil in vrge na tla, hoteč jo posiliti. Dvakrat se mu je iztrgala in izvila, pa jo je v tretje spravil na tla. Tedaj je začela vpiti na pomoč, toda kmalu ji je zamašil napadalec usta. Med ruvanjem je prišel zraven gledat Jure Vindišman iz Ručetnevasi, ki je bil slišal vpitje na pomagane. Vindišmana se je napadalec prestrašil, popustil klobuk in zbežal v smeri proti Črnomlju. Katra Turk je ovadila zadevo orožnikom, ki so pridno poizvedovali po storilcu in ga končno dne 15. novembra zalotili v Gorenjcih pri Semiču v osebi Franceta Vontčana. Napadalec je star okoli 40 let, rojen na Koroškem, nazadnje delavec pri belokranjski železnici. Kaznovan je bil menda že neštetokrat.

— **Nasilnež**. Ko je v nedeljo ponoči pri jubilejnim mostu službujoči stražnik zaradi razgrajanja in kaljenja nočnega miru posvaril 26 let starega mesarskega pomočnika Franceta Gregorja iz Zg. Kašlja, ga je to tako ujezilo, da je stražnika napadel. Začela sta se premetavati, ter se je končno stražnik le posrečilo, se Gregorja otresti in potegniti sabljo, s katero je udaril nasilneža po desni rami. Gregorje je nato skočil v stran in zgrabil z desno roko za sabljo, katero pa je stražnik potegnil k sebi, pri tem pa je Gregorje zadobil na mezinco precejšnjo rano. Šele ko je stražnik dobil pomoč, je bilo mogoče Gregorja, ki je čez dan izpil 14 po pol litrov vina, ukrotiti in odvesti v zapor. Izročili so ga deželnemu sodišču.

— **Navihanec**. V ponedeljek popoldne je prišel v neko trgovino na Starem trgu okoli 15 let star fant, ter tam izbral obleko in med tem stisnil pod suknjič srajco. Ko je trgovka to opazila, ga je opozorila, nakar jo je s srajco hitro odkuril iz trgovine in se, kakor se domneva, skril v neko vežo.

— **Vlom in tatvina**. V bližino Kostanjevice so prišli dne 30. oktobra v neko vas hrvaški cigani, ki se pišejo za Gomane. Trem je bilo ime Janko, ostalim pa Abram, Jozl in Iso. Takoj v prihodnji noči je bilo vlomljeno skozi okno pri Jožetu Kvarthnu. Uzmoviši so odnesli precej obleke, moške in ženske, in pa en bankovec za 50 K in 5 bankovcev po 20 K. Orožniki so takoj začeli zasledovati cigane, ker skoraj ni dvoma, da so cigani pokradli imenovane stvari in so aretirali celo tolpo ciganov, ženske pa so pustili.

— **S ceste**. Ko se je predvčerajšnjem neki voznik Pod Tranco umaknil električni železnici, je zadel pri trgovini gosp. Sokliča v izložbeno okno in je razbil.

— **Izgubila je Apolonija Movkova zlato žensko uro z verižico**. — Neka gospodična je izgubila zlat uhan. — Ana Göstlova je izgubila žensko ročno torbico, v kateri je imela ključ in žepni robc.

— **Zadnja številka »Sl. II. Tednika«** obsega 16 strani ter priobčuje 19 jako zanimivih lepih slik. »Vse tiho? ... Vse tiho! Le spite, kar bojnava vas nosi ravan!« Ta Aškerčev verz je moto slike, ki jo priobčuje »Sl. II. Tednik« o bitki pri Bitolju. Razen te slike so še sledeče: Sultan Muhamed V. in njegov brat ekssultan Abdul Hamid zapuščata Carigrad; po bitki pri Lozengradu: Porušen obrambni zid in za njim padli junaki; železniška nesreča na bojišču; makedonski prostovoljci v prednih stražah pri Drinopolju; pripovedovanje ranjenca; naval pred bolnišnico v Belgradu; Zekki-paša, vrhovni poveljnik makedonske turške armade; Vanduhbeg, vodja skopeljskih Arnavtov; pogreb glave J. Radiča, Srba, katerega so Turki v Sandžaku umorili, glavo natakli na kol, truplo pa razmesarili in razmetali; Davorin Žunković; slovenski fotoamaterji v Gorici; pogled na čatal-džinske in carigrajske utrbe; Turki na begu; lov na medveda na Dunaju; Črnogorci, ki so bili zaposleni pri gradbi belokranjske železnice v Novem mestu, a so na brzojaven poziv odšli na vojno itd.

— **Kinematografi »Ideali«**. Novi vsopred je dosegel največji uspeh. Posebno je omeniti velikansko ganljivo dramo »Tragedija matere«. Svetovna učinkovitost slavne Nordiskfilm Co. Jedna najlepših, sedaj uprizorjenih slik. — **Velezanimiv** kakor vedno je Pathe-Žurnal. — **Vi-**

harni smeh pa povzroča »Maks bahač«. Nikdo naj ne zamudi ogledati si ta velezanimiv vsopred. — **V soboto: Garantirano avtentična »vojna poročila«**. V taborišču pri Mustafi Paši. — **Naskok na Odrin**. — **Grozovitosti vojne**. — **Bombardiranje**, požar in ostanki vasi Ekabrije. — **Da se prepreči epidemija**, se požgo trupla padlih. IV. zapoved. Židovska drama iz Ghetta.

Stajersko.

— **Trbovlje**. Seja krajevnega odbora rudarske zadruge, ki je bila razpisana na dan 1. decembra, se je odložila.

— **Šoštanj**. V nedeljo popoldne ob pol 3. so zazvonili zvonovi, oznanjujoč ogenj. Velike in goste plasti dami, ki so se dvigale nad Lampretovo tovarno za mizarske izdelke, so pokazale, kje gori. In kmalu je bila tovarna v žarečem plamenu. Ker je bila tovarna polna brzo gorilne tvarine, se je plamen v kratkem času hudo razprostrl. Prišli sta sicer takoj na pomoč požarni brambi iz Šoštanja in Družmirja, toda njuno delovanje je zelo oviralo pomanjkanje vode, ker so bili sosednji vodnjaki kmalu izpraznjeni. K sreči takrat ni bilo vetra, ker bi sicer sosednja poslopja bila v največji nevarnosti. Škoda, ki jo trpi Lampret, je tem večja, ker je imel veliko gotovih izdelkov, pripravljenih za odposiljatev; sedaj so postali plen plamena. Tovarna je zavarovana, toda zavarovalna svota ne bo dosegla škode. Kako je požar nastal, se ne ve.

— **Ker so sina poklicali k vojakom**. Iz Ljubnega poročajo, da je ondi skočil v Muro 60 let stari delavec Franc Kos, ker je bil njegov sin nenadoma vpoklican v vojake. Sin je bila edina opora očetu. Posrečilo se je obupanega moža rešiti iz valov.

— **Prijet morilec**. V Tangi v nemški vzhodni Afriki so 16. t. m. ujeli nekega Karla Kienreicha, ki je na sumu, da je izvršil roparski umor na živinskem trgovcu Mörthu pri Predingu. Bajc imajo proti Kienreichu mnogo obremenilnega materiala.

— **Obsojen mesar**. V Ptujlu so obsodili mesarja Weissensteina, ker je 19. t. m. prodal pljuča, jetra in glavo nekega goveda, ki je bilo tuberkulozno.

Koroško.

— **Iz ječe deželnoobrambne vojašnice v Celovcu** je pobegnil v nedeljo zvečer vlomilec in vojaški begun Schneider, katerega so še le pred nekaj dnevi aretirali, ko je poskusil vlomiti v trgovino z zlatino Mairenger. Schneiderja so tam internirali, da ga izroče garnizijskemu sodišču. Jetnik je vlomil železno mrežo na oknu, skočil na dvorišče, splezal čez precej visok zid in pobegnil. Schneider je doma na Dunaju in je letos julija meseca pobegnil iz garnizijskega zapora v Brnu.

Goriško.

— **Konflikt na italijansko-avstrijski meji**. V okrajnem glavarstvu Gradišče pri obmejni vasi Mišček je ustrelil v ponedeljek popoldne okoli 1. laški obmejni stražnik-vojak brez vsakega povoda nekega kmeta domačina, ki je delal na svoji njivi. Strel je k sreči zgrešil svoj cilj in krogla je udarila blizu kmeta v neko skalnato steno. Vojak je po strelu izginil, kmet pa je bežal prestrašen v vas. Bil je uverjen, da so vpadli Italijani na avstrijsko ozemlje. Oblasti so uvedle strogo preiskavo in ovadile zadevo, ki zna imeti neljube posledice, tudi italijanskim oblastem.

Trst.

— **Žensko gibanje**. Ženska organizacija v Trstu, ki je bila ustanovljena komaj pred letom, sme z veseljem konstatirati lepe uspehe svojega dosedanjega delovanja. Pičlo število zavednih žena je dalo življenje močni, vedno napredujoči organizaciji. Agitacijsko delo je obrodilo bogate sadove. Danes šteje organizacija veliko število vnetih članic, ki bodo s svojim delovanjem v prid naši stvari privedle organizacije do še večjega razvoja. Odbor organizacije namerava prirediti v kratkem razne sestanke v Trstu in po okolici. Sestanki bodo imeli izobraževalen namen; skušalo se bo ustanoviti tam, kjer so dani pogoji, podružnice ženske organizacije. Poleg tega se bodo priredila tudi predavanja o ženskem vprašanju in gibanju. Izvršilo se bo torej mnogo levega in koristnega dela. Sodrugom priporočamo, da podpirajo plemenito stremljenje in delo naših sodružic. Mnogo je sodrugov, ki bi lahko seznanili svoje žene in sestre z našo uspevaločo organizacijo. Le malomarnost ali predsodki so ovira temu. Pridnim sodružicam kličemo: Naprej!

— **Ženski shod** se vrši v nedeljo dne 15. decembra t. l. v Sv. Križu pri Trstu. Na dnevnem redu je: **Socialna demokracija in ženstvo**. Pričakujemo obilne udeležbe.

Umetnost in književnost.

— **Tovarna**. Etbin Kristanova socialna igra v 4. dejanjih. Se pripravila z veliko skrbnostjo v našem »Ljudskem odru« za predstavo, ki se vrši na nedeljo dne 8. decembra ob 7. uri in pol zvečer v veliki dvorani Delavskega doma (ulica Madonina 15). Predstava obeta biti nekaj posebnega v kulturnem stremljenju tržaških slovenskih sodrugov. Slovensko gledališče v Narodnem domu je za slovenskega delavca iz raznih vzrokov zaprto; nadomestek dobe naši sodrugi v »Ljudskem odru«, ki bo priredil v zvezi s svojim pevskim in dramatičnim odsekom kar največ predstav v teku letošnje sezone. Začetek se je storil s socialno igro »Tovarna«, ki bo nudila tako po vsebini kakor obliki udeležnikom izreden umetniški užitek. Vsebinsko igre smo že obravnavali v »Zarji« od 9. t. m. Igra ima 4. dejanja in bo trajala približno tri ure. Scenarija se menja trikrat. Prvo dejanje se vrši na dvorišču pred tovarno in gospodarjevo hišo, drugo in tretje dejanje se godi v tovarniški pisarni in četrti dejanje zunal na vasi pred

delavčev hišo in gostilno. Prizori so vzeti iz modernega delavskega življenja in so polni pretresljivih, čisto realističnih momentov. Zato bo ta igra toliko bolj pristopna in razumljiva za delavsko ljudstvo. Predstava se skrbno študira. V posameznih vlogah nastopa 16 igrancev, v skupnih nastopih (kakor v delavskih bojih), štrajkih itd.) na bomo videli na odru okoli 50 ljudi. Zanimanje za igro med sodrugi je veliko; velika dvorana bo na dan predstave gotovo premajlna.

— **Ljudski oder** je določil za predstavo »Tovarne« najnižjo vstopnino, ki je v danih razmerah mogoča; v predprodaji 60 vinarjev, zvečer pri blagajni pa 80 vinarjev. Sodrugi naj si torej v lastnem interesu priskrbe že vnaprej vstopnice. Z vstopnino vred je plačan tudi sedež. Otroci do 6. leta v spremstvu staršev, ki ne zasedejo posebnega sedeža, so prosti vstopnine. Prosimo starše, da se drže strogo tega pravila, ker bo sedežev itak premalo. Isti, ki reflektirajo torej na lepe komode sedeže, naj se požurijo, da pridejo pravočasno. Kdor prej pride, dobi tudi boljši sedež. »Ljudski oder« kot strogo demokratično in delavsko društvo ne pozna razlike pri vstopnini. Z enotno in nizko vstopnino je pa hotel tudi najrevnejšemu delavcu omogočiti udeležbo in sedež pri predstavi. Med odmori svira glasovir, po predstavi pa je domača zabava v veliki in mali dvorani delavskega doma. Na razpolago bo garderoba in med odmori igre bufet. Udeležnikom se priporoča, da se vrnejo ob klicu zvonca takoj v dvorano, da se ne bo motilo predstave. Kajeenje je med predstavo seveda prepovedano. Opozarja se, da se dobe vstopnice v predprodaji pri sodrugu Vavpotiču v Del. domu, v kavarni Union, pri odbornikih »Ljudskega odra« in mnogih drugih zaupnikih in zaupnicah in da se predprodaja vstopnic zaradi obračuna zaključí že dva dni pred predstavo. Odbor.

— **Železničarska organizacija**, podružnica Trst I., priredi v petek, dne 29. t. m., točno ob 8. zvečer javen društven shod v gostilni »Balkan«, via Tivarneja. Dnevni red: 1. Poročilo podpornega sklada. 2. Raznorednosti. Železničarje opozarjamo, da se v obilnem številu udeležbe shoda, kakor tudi delavci iz kurilnice, ker gre tudi za njih koristi. Odbor.

— **Pevski odsek »Ljudskega Odra«** priredi v nedeljo 1. decembra ob 8. zvečer v gostilni »International«, ulica Giov. Boccaccio 25, **družinski večer** z jako zabavnim sporedom: petje, igra, šaljiva pošta itd. Vstop prost.

— **Silvestrov večer**, katerega priredi letos pevski odsek, bo v Sali Terlicore (scuola di danza), ulica Chiosa, in na katerega se sedaj uljudno vabimo vse sodruge, da se ga bodo zaradi velikih stroškov, katere ima pevski odsek, gotovo udeležili. Za zabavo bo dobro poskrbljeno. Natančen program objavimo prihodnjič. Obenem pozivljamo vse pevce in tudi druge, ki imajo veselje do petja, da se gotovo udeležijo pevske vaje, ki se vrši v četrtek zvečer ob 8., ker se mora zbor pripraviti, da nastopi z novimi pesmimi. Po vaji važno posveto-vanje. Odbor.

— **Tiskovni škrat** je izpustil včeraj v drugi vrstici tržaške notice: »Zoper vojno« besedo »rekrutov«, kar naj blagovolijo čitatelji popraviti.

IV. redni zbor zveze čevljarjev v Avstriji.

Od 1. do 3. novembra t. l. se je vršil na Dunaju v 7. okraju IV. redni zbor avstrijskih čevljarjev z zelo obširnimi dnevnimi redom; predsedstvo sta vodila Möller in Nejedly, zapisnik pa Rudovski in Stergerič.

Zbora se je udeležilo 62 delegatov iz vseh kronovin. Kot zastopnik internacionalne Unije, in nemške čevljarске zveze je bil odposlan poslanec Simon. Ogrske čevljarje je zastopal Peter Gintner, strokovno komisijo pa Suhanek.

Poročilo delovanja zveze v dobi 1909 do 1911, ki ga je podal sodrug Möller, je bilo jako obširno, tu podamo samo nekaj važnejših točk: Število članov je vkljub slabim razmeram, ki so vladale v poročevalni dobi, naraslo za nekaj sto.

Iz blagajniškega poročila posnemamo, da se je v imenovani dobi sprejelo na prispevkih čez 433.000 K; saldo, ki je znašal leta 1908 26.445 K, se je koncem leta 1911 zvišal na 37.000 kron. Blagajniško stanje skupin se je istotako zvišalo na 18.000 K. Skupni rezervni fond pa znaša 56.000 K. V zadnjih desetih letih se je izplačalo več nego 125.000 K brezposelne in 71.000 K bolniške podpore. Za potno in prese-lilno podporo 18.000 K; na podporah pri orož-nih vajah bivajočim 5000 K; za posredovalnico dela 25.000 K; za strokovni list 87.000 K, za biblioteko in strokovni poduk 6000 K, za agitacijo 28.000 K.

Če se ozremo na mezdna gibanja, opazimo, da je od leta 1909 do leta 1911 154 mezdnih gibanj končalo s popolnim uspehom, 42 z delnim, 11 pa jih je končalo brez uspeha. Skupno se je 15.370 delavcem in delavkam, pri 4608 obratih zboljšala mezda, in sicer za 2, 4 do 6 K na ted-nen. Za mezdna gibanja se je izdalo leta 1909 32.000 K, leta 1910 29.000 K in leta 1911 31.000 kron. Ti izdatki pa z doseženimi uspehi niso v nikakšnem soglasju, ker se je za vsako izdano krono doseglo izredno lepo povišanje plače, namreč 34 K na leto. Razen tega pa je dosegla organizacija tudi skrajšanje delovnega časa, in sicer v letu 1909 in v letu 1911 obakrat v 10., v letu 1912 pa v 15. slučajih, do 1 ure na dan. V isti dobi se je sklenilo tudi 156 kolektivnih pogodb.

Za kontrolo je poročal sodrug Šafranek, da je vodstvo zveze rešilo svoje posle v 36. selah. Blagajniško stanje se je v 24. kontrolnih selah pregledalo, ter našlo v popolnem redu.

Sodrugi Nejedly je v daljšem govoru razmotrival višino prispevkov in razmerje skupin, vplačevalnic in posameznih članov napram cen-trali.

Obsežne razprave so povzročile podporo pri mednarodnih gibanjih in stavbah, k čemur je bilo stavljenih tudi mnogo izpreminjanih predlogov. Važnih sprememb pa zbor ni sklenil.

Za redakcijo nemškega strokovnega lista je bil določen sodr. Möller, za češki strokovni list pa sodr. Lepka.

Volitve so imele naslednji rezultat: predsednik Möller, njegov namestnik Nejedly, predsedstvo: sodrugi Citko, Baumann, Kreuser, Lehner, Otto, Nebesar, kot namestniki: Borovan-ski, Bernold, Svojs, Grund, V kontrolno komisi-jo pa: Šek, Esterajher, Spaček, Redl, Lukas; v razsodišče: Šneller, Stergerič, Kapek, König, Brauhard.

Po zaključnem govoru sodruga Möllerja se je zbor razšel na novo delo.

Vestnik organizacij.

Osrednji odbor „Vzajemnosti“ v Ljubljani ima v četrti 28. t. m. ob 8. zvečer v svoji pisarni izredno sejo, katere se naj zanesljivo udeležijo vsi odborniki in nadzorniki. Na sejo so povabljeni tudi zastopniki strokovne zveze tob. delavcev.

Deželno zastopstvo jugoslov. soc. demokr. stranke v Ljubljani ima jutri v četrti ob 9. zvečer v pisarni strokovnega tajništva sejo, na katero so vabljeni vsi sodrugi odborniki.

Predavanje. Nocoj ob 8. bo v knjižnični sobi. Šelenburgova ulica 6, II. nadstropje, običajno predavanje. Prosi se obilne udeležbe.

Plesne vaje „Vzajemnosti“ v Ljubljani se vrše vsako nedeljo in praznik od 3. popoldne do 7. zvečer v mali čitalniški dvorani v „Narodnem domu“ (nad glavnim vhodom). Pristop imajo članice in člani ter po njih vpeljeni gostje. Pristojbina je prav nizka. Vabi se na obilen poset.

Državni zbor.

VLADNA VEČINA JE KONFISCIRALA BAZILEJSKI MANIFEST.

Dunaj, 26. novembra.

Vojna straži po Evropi — avstrijska poslanska zbornica razpravlja o — loterijski predlogi. Vlada je v poletnem zasedanju predložila zakonski načrt, ki kaže odpravljati dose-danjo malo loterijo, v resnici pa ustanovlja po-leg lete se razredno loterijo, ki bo donášala vladi lepe milijone. Narodnogospodarski odsek, ki se je pečal s to stvarjo, je odklonil celo vrsto pametnih socialno demokratičnih predlogov ki pridejo v obliki manjšinskih predlogov še pred plenem.

Dogodek današnjega dne ni bila loterijska debata, ki se jutri nadaljuje, temveč škandal, ki ga je vladna večina nakopala avstrijskemu parlamentu s tem, da je zabranila prečitane konfisciranega bazilejskega manifesta in s tem preprečila njegovo imuniziranje. Ko je sodrug Seitz z ostrini besedami ožigosel sramotno po-četje vladnih mamelukov, ki nas ponižuje pred vsem svetom, so nastali v zbornici velikanski škandali.

Po razpravi o uvedbi razredne loterije, v katero so poleg poročevalca Urbana posegli dr. Krek, Omer, dr. Lechner in finančni minister Zaleski je zbornica debatirala o poljskih nujnih predlogih glede na izpremembo zakonov o živin-ski kugi.

Koncem seje pri

vprašanjih na predsednika

je poslanec Biankini najodločnejše nastopil zo-per nezakonski razpust občinskih zastopov v Dalmaciji in zahteval od vlade odgovor na to-zadevno interpelacijo.

Poslanec Seitz omenja, v vprašanju na predsednika, da je dunajsko državno pravdniš-vo zaplenilo manifest socialistične internacionale v Bazileji, ki izraža voljo in misli mnogo milijonov ljudi. V manifestu ni nobene besedice, ki bi nasproto-vala oficialnemu stališču avstrijskih vladnih krogov. Konfiskacija pa razodeva, da se vlada oficialno izjavlja za mir, neoficialno pa da sim-patizira z brezvestnimi vojnimi lujskači. Posl. Seitz se pritožuje proti postopanju predsednika ki ni dal prečitati tozadevne interpelacije in meni, da je predsednik ravnal tako na ukaz mi-nistrskega predsednika.

Socialni demokratje kličejo: Čujte! Čuite. Nemški nacionalci: To je sumničenje!

Poslanec Seitz: Naše mnenje je, da je mi-nistrski predsednik zagrozil predsedniku po-slanske zbornice, da odtegne poslanske dijete in predsednik je zlezal vsled te grožnje pod klop. (Hrupni ugovori nemških nacionalcev.)

Posl. Seitz vpraša predsednika: 1. zakaj ni dal prečitati interpelacije; 2. ali je v tej stvari govoril z ministrskim predsednikom in 3. ali je ravnal v soglasju s svojo stranko?

Predsednik Sylvester odgovarja, da je in-terpelacijo z ozirom na resni položaj prihranil za tajno sejo; na vprašanje: ali je o tej stvari govoril z ministrskim predsednikom, pa da ne bo odgovoril.

Sodrugi Diamand: Torej je vendarle res? Posl. Stözl brani ravnanje predsednika, češ da si patriotično prebivalstvo pač želi miru, ampak častnega miru, ki ne škoduje ugledu do-movine.

Sodrugi Seitz zavrača črno žolto kapucni-nado Stözla, ki da mu utegne donesti Franc Jožefov red; ampak patriotje so tisti, ki bra-nijo v sedanjem resnem času koristi ljudskih množic in se ustavljajo vojnimi pustolovščinam. Predsednik ni upravičen, da bi izvrševal cen-zuro nad interpelacijami.

Sodr. Schuhmeier opozarja, da se je morala pogostokrat v zadnjem času interpelacijska pravica uporabljati za obrambo pravic, ki jih daje državi osnovni zakon. Obžaluje, da zbor-nica ne brani več teh pravic in da so se poni-žali poslanci do vladnih lakajev, a vlada se jim zahvaljuje z brcami, kadar jih ne potrebuje več. Predsednik odredi nato

tajno sejo

in da izprazni galerijo. Na tajni seji govori-ta sodruga Seitz in Tusar. Seitz opozarja s pla-menečimi besedami na neumnost in krivico, ki

je storjena s tem, da se zaupanjeje interpe-lacije. Svoji čas je nemški radikalec, poslanec Wolf, ostro grajal na tajni seji zabranitev in-terpelacij. Nemško-nacionalni in klerikalni vladni lakaji se seveda malo brigajo za pravico, za-kone in razum, temveč pohodijo vse in store vse, kar jim ukaže vlada.

Citanje interpelacije zaradi zaplenjenega mirovnega manifesta na javni seji se odkloni. Slovenski klerikalci, zadnji čas najzagrizenjši sovražniki vlade, so glasovali za odklonitev. Vladni lakaji so dosegli, da se nista sprejeli še dve drugi interpelaciji v protokol. Tudi pred-log socialnih demokratov, da bi se prebral na javni seji vsaj zapisnik tajne seje, je bil odklo-njen s 191 proti 51 glasovi. S tem junaškim či-nom vladnih lakajev se je seja zaključila.

Prihodnja seja v sredo dopoldne.

PRORAČUNSKI PROVIZORIJ. — POSLE-DICE ZLOČINSKE OBSTRUKCIJE SLO-VENSKIH KLERIKALCEV.

Dunaj, 26. novembra. Sadovi zločinske ob-strukcije slovenskih klerikalcev v proračun-skem dseku se že kažejo. Državnega prora-čuna ni mogoče več redno obravnavati in dan-es je vlada že predložila zakon za šestmesečen proračunski provizorij. Slovenski klerikalci so pomagali tako Stürgkhovi vladi, da se izogne zanjio neprijetnemu odgovarjanju pri posameznih postavkah državnih uprave. Slovenski kler-ikalci, na videz največji vladni opozicionalci, so pomagali tako vladi iz velike zadrege. (Go-stinčarju in Jarču gotovo ne odide priznanje!)

Zadnje vesti.

Vojna na Balkanu.

SITUACIJA.

Dunaj, 27. novembra. Situacija je še vedno zelo resna. Nobeno sporno vprašanje še ni re-šeno. Avstrijsko-Ogrska vztraja pri svojih za-htevah, ki jih označuje kot minimum. Nemčija brezdomno podpira avstrijskega stremljenja. Dejstvo je tudi, da v Srbiji še nihče na pristoj-nem mestu ni izjavil, da bi Srbi odnehali. Srbi ne odnehajo niti za las in so osvojili v zadnjih dneh obalo od Drača do Leša. Vzlic zahteva-nju Rusije po miru, upajo Srbi, da jim bo pri-skočila Rusija v odločilnem trenutku na pomoč. V tem mnenju je Srbe še bolj utrdila ruska mo-bilizacija. Vsi kompromisni predlogi glede pri-stanišča so le pesek v oči, situacija je prej ko slej zelo resna.

KONFERENCA V PORAVNAVO SPORA.

Dunaj, 27. oktobra. Avstrijsko-Ogrska se udeležila konference v poravnavo spora s Srbijo le tedaj, ako dobi absolutno zagotovilo, da se njene zahteve priznajo.

PROCHASKA »NAJDEN«.

Dunaj, 27. novembra. Avstro-ogrski konzul Prochaska je včeraj dospel v Skopje in se le tam sešel s konzulom Edlom.

AVSTRIJA NI IZROČILA SRBIJI ULTIMATA.

London, 27. novembra. Predvčerajšnjem se je raznesla vest, da je Avstrija že poslala ali da hoče v najkrajšem času poslati Srbiji ultimatum zaradi Drača. Srbija bi bila morala odgovoriti v treh dneh. Alarmne vesti o ultimatu je takoj dementirala Reuterjeva agencija, kar je pomi-rilo duhove. V Londonu se od trenutka do tre-notka pričakuje brzojavka iz Carigrada, ki bo poročala, da je med Turčijo in balkansko zvezo sklenjeno premirje za dobo osmih dni. Ako se sklene premirje, bo v kratkem sledil premirju mir in nato se skliče evropska konferenca.

RUSIJA NIMA SOVRAŽNIH NAMENOV DO SOSEDNIH DRŽAV.

Peterburg, 26. novembra. Peterburško br-zojavno agentstvo poroča: Zunanji minister Sa-zonov naznanja, da so neresnične vesti, ki so jih objavile »Berliner Neuesten Nachrichten« in »Frankfurter Zeitung« o sovražnih naklepih Rusije zoper sosednje države. Brezpredmetne so tudi vesti, da se Rusija pripravlja na vojno.

AVSTRIJA ODNEHA.

London, 27. novembra. »Daily Mail« po-roča iz Peterburga: Minister Sazonov se je iz-razil, da hoče delati na to, da se neha balkan-sko prelivanje krvi. Zagotavlja se tudi, da se Avstrija ne bo več protivila srbskemu pristani-šču na jadranski obali.

VILJEM PIŠE CARJU.

Dunaj, 27. novembra. »Wiener Tagblatt« poročajo iz Berlina: Ruski generalmajor Tati-šev, ki je dodeljen častni službi cesarja Vi-ljema, je odpotoval v Carskoje Selo k carju. Govori se, da izroči Tatišev carju pismo Vi-ljema zelo važne vsebine. Omeniti je, da je bil general v spremstvu nemškega cesarja, ko je bil v družbi avstrijskega prestolonaslednika na lovu v Springu.

MIROVNA POGAJANJA. — TURČIJA NOČE IZROČITI ODRINA.

Carigrad, 27. novembra. Včeraj popoldne so se sešli pooblaščenca Turčije in balkanskih držav v Bagdetskiju med turškimi in bolgar-skimi pozicijami. O pogajanjih se ne ve ničesar gotovega. Le govori se, da so nastale tež-koče, ker zahtevalo Bolgari izročitev Odrina, ki ga Turčija nikakor noče izročiti. Danes se snidejo pooblaščenca znova. Včeraj sta zasto-pala Turčijo Rešid paša in Ali Riza.

TURŠKI NAPORI V ODRINU. — VELIKA POPLAVA.

Milan, 27. novembra. »Corriera della Sera« poročajo iz Svilena, da nadaljujejo bombard-iranje v okolici Odrina z vso silo. Turki nape-njajo vse sile, da bi zopet zavzeli utrdbo Pa-

pastepe. Pri izlivu reke Arde v Marico so se trudili Turki ves dan, podprti od artiljerije, da bi zavzeli griče, ki obkrožujejo utrdbo Papa-stepe. Veliki bolgarski topovi so preprečili na-predovanje turških čet, ki so se morale koneč-no vrniti v svoje okope. Reki Arda in Marica sta močno narasli in je voda preplavila že del Odrina in Svilena. Tudi vsi potoki so prestopili bregove. Voda poplavlja ceste in onemogoča vsakršen promet. Ljudstvo pravi, da ni videlo takih poplav že dolgo vrsto let.

BOLGARI SO ZAVZELI NOVI DVE UTRDBI PRED ODRINOM.

Milan, 27. novembra. Listu »Secolo« poro-čajo iz Sofije, da so 25. novembra Bolgari za-vzeli pred Odrinom utrdbi Kaltan Tepe in Kuin Tepe. Bolgarska artiljerija je koncentrirala svoj ogenj na vasi Dondjere in Ergeli, ki sta še bili zasedeni od turških čet. Obe sta pogoreli do tal.

KOLERA V ODRINU. — BOLGARI SE UMIKAJO.

London, 27. novembra. »Daily News« po-ročajo, da se kolera v Odrinu širi proti zapadu. Tudi v Svilenu je bilo že več slučajev kolere. Prav tako se je tudi med bolgarskimi in srbskimi četami, ki oblegajo Odrin, pojavilo več slučajev kolere. Pri reki Marici se je sedma bol-garska divizija umaknila za sedem kilometrov od Odrina.

ARETACIJE MLADOTURKOV.

Carigrad, 27. novembra. Aretacije mlado-turkov se nadaljujejo. Med aretiranci se nahaja tudi Sami-beg, rektor carigradskega vseučilišča.

BOLGARSKO - RUMUNSKI SPORAZUM.

Bukarešt, 27. novembra. Od dobro infor-mirane strani se poroča, da je sklenjen spo-razum med Bolgarsko in Rumunijo glede mejne uravnave v Dobrudži. Predsednik bolgarskega sobranja Danev je odpotoval iz Sofije v Staro Zagoro, kjer dobi od kralja Ferdinanda važna navodila. Od tam se odpelje Danev takoj v Bukarešt. Govori se tudi, da je odpotoval neki rumunski general incognito v Staro Zagoro, da se tam pogaja za omenjeno uravnavo bolgar-sko-rumunske meje. Bolgarska vlada se boji, da sobranje odreče odobritev mejne uravnave Rumunski v korist.

BOJ ZA SKADER.

Bar, 27. novembra. Bombardiranje Tara-boša nadaljujejo Črnogorci sistematično. Turki se odzivljajo vedno slabotneje in ne skušajo nič več osvojiti postojanke na Široki Gori, ker jih odbijajo Črnogorci vedno z velikimi izgubami. V ponedeljek je naskočil turški bataljon črno-gorske predstraže. Boj se je pričel opoldne in je trajal do pozne noči. Turki so se morali umek-niti v največjem neredu ter imajo znatne iz-gube. Črnogorske izgube niso velike. Martino-vičeve čete, ki operirajo iz Medue nasproti Skadru, zelo težko prodirajo zaradi slabega vremena in zaradi narasle Drine in Bojane.

SRBI PRED DRAČEM.

Dunaj, 27. novembra. Lloydova družba je dobila poročilo, da se nahajajo srbske čete pred Miloto t. j. enajst kilometrov od Drača. V Dra-ču pričakujejo, da pridejo Srbi v mesto še dan-es. Prebivalstvo ni vznemirjeno in izgleda, kakor da nima namena ovirati pohod Srbov v mesto. Le malo je oseb, ki so se dosedaj ukr-cale na parnik »Wurmbrand«.

OGRSKI KONJI ZA SRBIJO.

Budimpešta, 27. novembra. Dva srbska agenta sta kupila tu nad sto konj in jih plačala po 600 do 1200 kron. Konji so bili takoj pos-lani v Srbijo.

ALBANSKO VPRAŠANJE.

Carigrad, 27. novembra. Senatni predse-dnik Ferid-paša se je včeraj sešel z velikim ve-zirjem in sta skupaj razpravljala o albanskem vprašanju.

NEČAK RUMUNSKEGA KRALJA NA ALBANSKEM PRESTOLU.

Bukarešt, 27. novembra. Včeraj zvečer je došla sem delegacija muslimanskih Albancev, katero je vodil derviš Kiamil. Delegacija ima nalogo, predlagati kralju Carolu, naj dovoli, da sprejme njegov nečak Karl albanski knežji pre-stol, čim postane ta samostojna kneževina. (Princ Karl je sin rumunskega prestolonasled-nika Ferdinanda in princezinje Marije iz koburške rodbine. Rojen je bil 3. oktobra 1893.)

ŠE EN KANDIDAT ZA ALBANSKI PRESTOL.

Dunaj, 27. novembra. »Neues Wiener Tag-blattu« poročajo iz Bruslja, da ima princ Viktor Napoleon upanje, da zasede albanski prestol. Njegov prijatelj, da je baže dosegel že dovo-ljenje kralja Ferdinanda. Temu da se ne bi pro-tivila niti Italija in celo francoski minister Po-incaré da bi v to privolil. (Kakor kaže, se pe-čajo z albanskim prestolom prav živahno mnogi principi, ki bi radi dobili kako čedno knežjo služ-bico. Nihče ne vpraša, kaj pomejo Albanci. Do-volj je, da jim dajo »avtonomijo«.)

SMRTNA OBSODBA NA VEŠALA ZARADI ROPARSKEGA UMORA.

Novo mesto, 26. novembra. Danes se je tu vršila zanimiva porotna razprava. Obtoženec je 26letni železniški delavec Maks Erhart, doma iz Donavice pri Ljubnem. Javni obtožitelj ga ob-tožuje roparskega umora, storjenega na 80letni starki Neži Jurman iz Gobra nad Semičem. Ob-toženec denje prizna. Porotnikom sta bila stavljeni dve vprašanji na umor in rop. Ker so porotniki obe vprašanji soglasno potrdili, je se-nat pod predsedstvom dež. sod. svetnika Žmavca na predlog državnega pravdnika izre-kel smrtno obsodbo na vešalih. Zagovornik dr.

Globčevnik je priglasil ničnostno pritožbo. Več v podrobnem poročilu.

ZAPLENJENA RESOLUCIJA.

Split, 27. novembra. Resolucijo, ki je bila odobrena na protestnem zborovanju srbskih in hrvaških poslancev in županov iz Dalmacije v Zadru, je objavila »Sloboda«, ki je bila zaradi tega zaplenjena.

USTRELJENI RUSKI VOJAKI.

Peterburg, 27. novembra. Pretečeno noč se je izvršila smrtna kazen nad enajstimi ruskimi mornarji, ki so se udeležili mornariške revolte na ruskem vojnem brodomu v Črnem morju. Šesterim mornarjem je bila kazen izpreme-njena v dosmrtno prisilno delo.

RUMUNSKÉ VOLITVE.

Bukarešt, 27. novembra. Pri včerašnjih volitvah v tretjem volilnem razredu je bilo iz-voljenih 16 konservativcev, 20 demokratov in troje liberalcev.

KAZNOVANI RUSKI DEMONSTRANTJE.

Kijev, 27. novembra. Tukajšnji gubernator je kaznoval danes tri osebe, ki so se udeležile protikrajinskih demonstracij, vsako na tri me-sece ječe.

RUN NA HRANILNICE.

Lvov, 27. novembra. Včeraj je bil naval prebivalstva na tukajšnjo hranilnico tako velik, da je moral močan policijski oddelek vzdrže-vati mir. Ravnotako močan naval je na hranil-nice tudi v Krakovu in Pžemyslu.

Umetnost in književnost.

— Narodni ali razredni boj? (Spisal dr. Bauer, 16 strani, 6 vin. komad.) Važni spis zna-menitega nemškega znanstvenika, urednika znane revije »Der Kampf«, sodr. dr. Bauerja, je izšel v slovenskem prevodu. V lepi in po-ljudni formi nam sodr. Bauer razlaga najvital-nejše sodobne probleme. V obliki razgovora med dijakom in delavcem razvija in razmotriva socialna in narodna vprašanja. Z neovrgljivimi argumenti pobija »znanstvene« trditve nacio-nalizma. Spis je v prvi vrsti namenjen delav-stvu. Brošura bo marsikomu razjasnila pojme o vprašanjih, ki so zlasti za avstrijsko delavstvo pereče in vitalne važnosti. Spis je že izšel v češkem in poljskem prevodu in v mnogih izdajah. Železničarsko tajništvo nam nudi zdaj čeden slovenski prevod. Zaradi aktualnosti spisa, ki ga že avtorjeva osebnost priporoča, in zaradi srečno izbrane oblike bo imela lična brošura tudi med nami najboljši uspeh. Vsem sodrugom priporočamo, da pridno sežejo po znamenitem in koristnem spisu. — Brošuro se naroči pri že-lezničarskem tajništvu v Trstu, ulica Madon-dina 15. Razpečevalci dobijo popust.

— »Družinski koledar« s slikami, ki ga je po naročilu odbora stranke izdala in založila v korist »Zarje« zveza »Vzajemnost« v Ljubljani, se začne razpošiljati začetkom meseca decem-bra. Koledar obsega 13 in pol tiskovnih pol (216 strani) v veliki osmerki in je trdo vezan v krasne izvirne platnice. Knjiga obsega poleg poučnih, leposlovnih in zgodovinskih sestavkov tudi nad 60 slik, večinoma popolnoma novih in nalašč za koledar napravljenih. Cena izvodu 1 K 20 vin., po pošti 20 vinarjev več. Pet do sto izvodov po 1 K, nad sto izvodov po 95 vi-narjev. Poštnina posebej. (En izvod tehta 45 dekagramov.) Na naročbe brez denarja se ne ozira. Pošlje se tudi po povzetju. V kolportažo (proti naknadnemu obračunu) se pošlje le or-ganizacijam na naročbe s podpisom načelnika in blagajnika in društvenim pečatom. Preostalih izvodov se ne vzame nazaj. Naslov za naro-čila: Zveza »Vzajemnost« v Ljubljani.

Istra.

— Požar v Miljah. V nedeljo zvečer je iz-bruhnil ogenj v hlevu posestnika Busica v Mi-ljah. Ogenj se je vsled vetra silno hitro širil in v kratkem sta bila v plamenu tudi sosednja hleva Antona Dobrile in Frančiške Postojne. Vse gašenje je bilo zaman. Ob 6. zjutraj sta začeli goreti, vkljub silnim naporom, da bi ogenj omejili na hleve, dve sosedni hiši. Vendar pa se je posrečilo v eni uri hiši pogasiti in obenem omejiti ogenj. Škodo cenijo na 20.000 kron. Ogenj je nastal bržkone vsled neprevidnosti.

Poslajte naročnino,

če je še niste!

Pariška komuna.

(Predaval sodrug France Milost v »Ljudskem odru« v Trstu dne 22. in 23. t. m.)

Po iniciativi našega »Ljudskega odr« je predaval sodrug France Milost v mali dvorani »Delavskega doma« o pariški komuni. V nasled-njem podamo kratek izvadek predavanja, ki je bilo zares lepo in zaokroženo, da je bilo vsa-kemu lahko razumljivo.

19. marca 1871 se je raznesla po Evropi vest, da je izbruhnila v Parizu revolucija. Listi so poročali, da je glavno francosko mesto v ro-kah najhujših puntarjev in rdečkarjev. V onih časih je pomenljiva beseda: puntar, rdečkar vse kaj drugega kot dandanes. Ljudje so si domi-šljali, da so to najhujši roparji in bolj divji od ludožrcev in kanibalov. Meščanstvo vsega sveta je pa ohranilo do imenovanih puntarjev in do pariškega komunističnega gibanja spomin zaničevanja in sovraštva. Vsa kapitalistična buržvazija je mednarodno združena v obsojanju

B. Götzl, Ljubljana

Mestni trg št. 19. — Stari trg št. 8.

Brez konkurence!
Krasne novosti jesenskih oblek in površnikov domačega izdelka. Za naročila po meri največja izbira tu- in inozemskega blaga.
Solidna postrežba.
Najnižje cene.

pariške komune. Znamenje to, da je bilo ime novano revolucionarno-komunistično gibanje delo proletarcev-nemaničev. Delavstvo bo pa hranilo na veke hvalečen spomin na to proletarsko gibanje, ki je bilo udušeno od meščanstva v strašnem klanju in v potokih dragocene delavske krvi. Trnjeva pot delavskega ljudstva je bila seveda mnogokrat poškrbljena s proletarsko krvjo. Toda zgodovinski dogodek iz leta 1871. je brez dvoma važnejši od vseh ostalih važnih delavskih gibanj. Takrat so si delavci v zgodovini človeštva prvič osvojili vladno in vladali v svojo korist.

Revolucionarnega gibanja iz leta 1871. niso povzročili delavci in ga tudi ni nihče organiziral. Izbruhnila je revolucija sama kot posledica razmer, ki so jih ustvarili mogotci. Vzrokov je seveda mnogo in različni so. Zapravljivost francoskih kraljev in plemenitav je v srednjem veku povzročila med francoskim ljudstvom strašno bedo in glad. Kot naravna posledica te strašne bede je bila revolucija, ki je izbruhnila na dan leta 1789 in spravila ob glavo tudi tedanjega kralja Ludovika XVI. Ljudstvo, ki se je na tak način rešilo monarhije, ni znalo vladati. Napoleon je ljudstvo kaj kmalu zopet uslužil in se proglasil za francoskega cesarja. Pozneje je dobila Francoska kralja iz družine Orleanske Luisa Filipa. Revolucija iz leta 1848 je vrgla s prestola tudi tega Orleansca. Ko so leta 1848. obehali na Dunaju na cestno svetilko ministra grofa Latouria, je moral Luis Filip bežati skrivoma iz Francije, da si reši življenje. Francija je dobila znova republiko, ki je pa imela veliko skritih in odkritih sovražnikov. Napoleonova družina je uživala med ljudstvom še vedno velike simpatije. In kakorkoli je bilo res, da ni bil Napoleonov nečak, Napoleon III., niti senca svojega slavnega prednika, ga je 14. oktobra vendar izvolilo za predsednika republike. Ko je podkupil in si pridobil vplivne francoske može, pa pometal iz ječe in izgnal nasprotnike, se je dal oklicati za francoskega cesarja.

Med novim vladarjem in državnimi ustanovami ni pa bilo nikdar pravega soglasja. Napoleon III. sicer ni imel velikih sovražnikov, toda nesposobnost je uničila njega in njegovo cesarstvo. In čudno! Novo cesarstvo je poginilo baš tedaj, ko so si vsi domisljali, da je na vrhuncu svoje moči. Živo bitje je že smrdečo po mrliču. Nedolžen čut malkontentov se je bolj in bolj oprijemal duhov in od vseh strani Francoske so se oglašali preroki in oznanjali polom. Zaupanje v vladarske sposobnosti cesarjeve so izginjale. Neuspeh njegove politike v Mehiki, kamor je poslal v smrt avstrijskega Maksimilijana, osamelost Francije v mednarodni politiki — vse je pomagalo, da se je širil strah in nezaupljivost. Francija se je zavedla, da cesarstvo nima moči, ki bi odgovarjalo potrebam časa. Razkošen zapraviljivec je bil imenovan za ministra notranjih zadev in Pariz je postal zbirališče elegantnih pustolovcev. Sami Bonapartisti so se čutili oslabileni. Bonapartist Rouher je leta 1866 napisal, da ima Francija sledeče tri ministre: 1. cesarjevega ministra, 2. cesarčinega ministra in tretji je uradni minister. Med akademijami, književnostjo in cesarstvom ni bilo sporazumljenja. Cesarstvo je sovražilo politiko v književnosti, francoska književnost je pa bila od nekdaj politična in politikujoča. Na pritisk od zgoraj se je pojavljala reakcija od spodaj.

Že leta 1857 so pokazali pariski volilci znamenja nezadovoljstva. Meščanstvo zahteva najpopolnejšo ustavo. Delavci so zahtevali ljudovlado ali republiko. Tedaj se je Napoleon ustrašil in napovedal nove volitve. Pa glej čudo! Od 8. milijonov volilcev se je izreklo 7.481.231 za cesarsko politiko. Nekaj mesecev po volitvah je pa ležalo cesarstvo v prahu uničeno. Težko je razumeti, kako je bil mogoč padež cesarstva pri tako ogromnem številu volilcev, ki se je izreklo zanj. Demokratični pisatelji in politiki trde, da se je pri volitvah sleparilo. Se vedno je tako, da pritrde volilci navadno onem, ki volitve razpiše. Se nobeni vladi v Evropi niso dali volilci pri volitvah nezaupnice. S puško bi se borili proti njej; pri volitvah se ne znajo odločiti. Cesarstvo je imelo na svoji strani le navidezno večino in gospodarske uspehe. Zakaj dobro je, ako se pove, da je Francija pod Napoleonom III. močno obogateja in obogatel je tudi cesar. Toda ne le doba gospodarskega napredka, bila je tudi doba pustolovcev in pustolovščin. Morninjski vojvoda je prodal železniško progo Grand Central za 300 milijonov frankov. Ta železnica je pa bila le koncesija cesarjeva imenovanemu vojvodi. Avstralija in Kalifornija sta pošiljali v Francijo cele reke zlata, ki se ga je razkošno zapravljalo in se ni nihče pobrigal niti, da bi naredil račune. Od leta 1852 do 1860 ni mogoče izvedeti ničesar o državnih bilanci. Povsod konfuzija in nered. Dolgovi so pa na drugi strani naraščali. Krimska vojna je stala Francijo eno milijardo in 500 milijonov, ki so bili izposojeni. Da se zpravi tudi male prihranke Francozov, so se izdali državni papirji po 10 frankov. Za šole ni bilo denarja. Za militarizem se je pa potrošilo od 1852. do 1856. leta nič manj kot 10 milijard frankov, to je desetisoč milijonov.

Cesarstvo je bilo kulturni sovražnik. Kmečke šole so zaprli in v ljudskih šolah ni bilo več niti pouka. Vsa pozornost in ves denar je bil namenjen militarizmu. In kakšni nazorji so vladali pri tem. 38 odstotkov častnikov je bilo iz šole jezuitov. Vojaški stan je postal poklic za lene ljudi. Nekdaj slavna francoska armada se je pod Napoleonom III. pomehkužila. Postala je zbirališče lenihov. Moštvo je bilo seveda vedno dobro. Toda manikali so vodje, Cesar-

stvo Napoleona III. je bila navadna diktatura visoke finance. Nad Francijo je vladala borza potom cesarja in duhovništva. Deficit je naraščal strašno od dne do dne. Tudi brez vojne, se je bližala Francija s hitrimi koraki polomu. V pokritje deficita bi se bili morali zvišati davki. Toda bogato meščanstvo in aristokracija ni hotela o tem ničesar slišati. Napoleon III. je bil niča v politiki in v vojni. Negotovost in nestanovitnost sta bili njegovi glavni svojstvi. O njem se trdi, da je razumeval dovolj, da je odpuščal, premalo, da bi bil vladal.

Tako je prišlo polagoma leto 1870., ko je Bismarck organiziral federacijo nemških držav in provociral Francijo, da se spustila v vojno. Vojna iz leta 1870 se ni dala preprečiti, ker jo je hotel imeti Bismarck sam. Nemci so bili dobro pripravljeni pri Francozih je pa bilo vse narobe. Nemci so Francoze že potlačili, ko so se jeli ti šele pripravljati na vojno. Po dveh nesrečnih bitkah so udrli Nemci v Francijo. Napoleon III. je bil od Nemcev obkrojen in se je moral po strašni bitki vdati. Z Napoleonom III. so napravili Nemci še 90.000 jetnikov. Na drugi strani se je pa vdal general Bazaine v trdnjavi Metz s 170.000 možmi posadke. Nemška armada je prodrla do Pariza. Cesar Napoleon je zbežal na Angleško in tam umrl. Francoska politična hegemonija nad Evropo, ki je trajala nad 70 let, je bila zlomljena. (Dalje prih.)

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

**Nobena kapljica
ne koristi tako želodcu,
kot prístni želodčni liker**



Blizu in daleč
Vse ga pozna,
Kdor ga ima,
Ima zdravje doma!

**Zahtevajte prístni „FLORIAN“
Zavračajte ponaredbe!**

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano

**V kratkem začnemo raz-
pošiljati**

Žepni koledar

za delavce sploh in pro-
metne uslužbenca
za navadno leto 1913.

Ta žepni koledar je obsežnejši od dosedanjih in je jako primeren za vsakdanjo rabo. Razpošiljati se začne najkasneje 15. novembra. — Vsebine: Koledar. — Dohodki in stroški. — Kolkovne lestvice. — Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi. — Množina razpredelnica. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Poštni in brzojavni tarif. — Dr Viktor Adler. — Demon alkohol. — Dolžina železnice in brzojavnih naprav cele zemlje. — Priporočljive knjige založbe „Zarje“. — Najvažnejše določbe v zavarovalnici proti nezgodam. — Novi mezdni zakon za rudništvo. — Stavke v Avstriji leta 1911. — Dolžine raznih železnice na zemlji. — Tri Aškerceve pesmi: Poslednji akord, Svetnica, Karnevalska balada. — Za „Zarjo“. — Največja mesta na zemlji. — Obrtna sodišča v južnih avstrijskih deželah. — Obrtna nadzornišva v južnih avstrijskih deželah. — Pisatelj Ivan Cankar (slika). Pomen nekaterih parlamentarnih besed. — Napoleon Bonaparte (aforizmi ob stoletnici). — Beležke za vsak dan v letu. — Oglasi.

Cena posameznim izvodom 1 K, po pošti 10 vinarjev več. Z naročilom po pošti je najbolje poslati tudi denar, da se ne povečajo (s pripločilom) poštni stroški. Dobival se bo pri upravi „Zarje“ v Ljubljani po zaupnikih.

Tobakarne oziroma prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor.

Ficke, Kasel Silos pred vhomom v prosto luko.

Moze, ulica Miramar 1.

Beden, ulica Madonnina št. 2.

Gostilna Internacional, ulica Giovanni Bocaccio št. 25

Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).

Pipan, ulica Ponte della Fabra.

Gramaticopulo, Piazza Barriera.

Bruna, ulica del Rivo.

Raitinger, Riva Grumola št. 20.

Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.

Bajc, ulica Geppa

Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.

Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.

Geržina, Rojan.

Benussi, Gretta.

Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.

Artuš, Belvedere 57.

Sekovar, Piazza Caserma.

Ronzel Goachino, Via S. Marco 26.

Wenc Neža, Via Broletto.

Ivan Jax in sin, Ljubljana Dunajska cesta šte. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

in stroje za pletenje

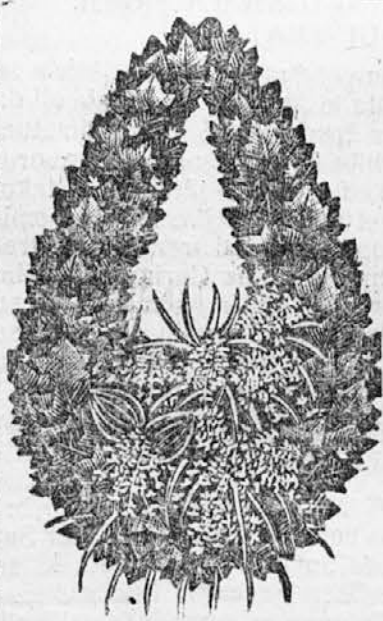
(Strickmaschinen)

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.



V zalogi je vedno
do 500 kosov od
2 do 60 K komad,
tako da si vsakdo
lahko izbere.

Ob nedeljah se do-
bivajo venci v isti
hiši v I. nadstr.



Slavnemu občinstvu v mestu in na deželi vljudno priporočam
največjo zalogo krasnih

nagrobnih vencev in trakov

z napisi.

Zunanja naročila se izvršujejo hitro in točno.

Cene brez konkurence.

FR. IGLIČ Ljubljana,
Mestni trg št. 11-12

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

vabi v zmislu § 33 združnih pravil vse cenjene člane na

redna članska zborovanja

ki bodo

29. novembra ob 8. zvečer v Krakovem pri Krakovčanu za okrožje Krakovo-Trnovo.

30. novembra ob 8. zvečer na Viču-Glincah v gostilni Amerika za okrožje Vič-Glinca.

1. decembra ob 3. popoldne v Trziču pri Pelarju.

Dnevni red vseh članskih zborovanj je:

1. Predložitev bilance za leto 1911-12.
2. Volitev delegatov za občni zbor.
3. Posvetovanje in sklepanje o predlogih za občni zbor.

Na vseh zborovanjih poroča ravnatelj Anton Kristan.

Nb. Članska zborovanja so sklepčna, ako je navzoča najmanj dvajsetina za udeležbo upravičenih članov. Prosi pa se polnoštevilne udeležbe.

V Ljubljani, 12. novembra 1912.

Nadzorstvo:

J. Udovč l. r.

Načelstvo:

Anton Kristan l. r.